

ACC. N:R M. 16284: 1-27

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Månsson, Tödala*
Härad: *V. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *N. Mellby* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1965* Född år *1888* i *N. Mellby*

Breddling. s. 1-27
(teckn. sid. 26-27.)

LUF 127

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16284:1

B i o d l i n g .

Biodlingen är gammal i vår bygd . Så långt jag kan minnas tillbaka har det funnits bi på ett och annat ställe i byarna. Vi hade också Bi hemma i mitt föräldrahem och det var s.k. "hälvtenbi" det vill säga att mina föräldrar ägde bara hälvten av bina . Den andra hälvten ägdes av en folkskollärare i Tjörnarp som hette Högdal , och varje höst när bina "skattades " kom han hem till oss och hämtade sin andel av skörden . Om de delade jämt lika eller om mina föräldrar fick något mera därför att de skötte bina vet jag inte hörde aldrig att saken diskuterades . Minns bara hur den svartmuskige gubben stod och tryckte ner honungskakorna i medhavda lerkrus för att ta dem med hem till fru Högdal som tydligen fick krama ut honungen ur vaxkakorna.

Det där sambruket varade inte så länge av den anledningen att bina gick ut. (det var det vanliga talesättet när bina dött ut , så sade man att bina gått ut) ~~XXXXXX~~ Detta sambruk om bi tog nog slut något av de sista åren av förra århundradet. Jag var nämligen 12 år när det nya århundradet gick in och jag var säkert inte tolv år när detta sambruk slutade . Hur sambruket hade börjat vet jag inte för det

L
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

29/5-65

ACC. N:R M. 16284:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

är

mer än en kvarts mil mellan mitt hem i Vätteryd och skollärbostaden i Tjörnarps kyrkby . Två alternativ kan ha varit möjliga . Antingen ~~och~~ en bisvärm hittats av Högdal på vår mark och så har upphittaren och markägaren halverat om bina så länge det nu gick . Eller har Högdal odlat bi hemma hos sig och tyckt att han fått för många bi att ha på ett ställe och vidtalat min far om att få flytta ett eller två bikupor hemma hos oss. Det senare fallet är mest troligt . Min far gick till kyrkan ibland även om han eljest var frikyrklig i övrigt och kyrkvägen hemma ifrån och till Tjörnarp ^{var} inte mer än hälften så lång som till vår egen kyrka i N.Mellby, så far gick ofta dit och då träffat skolläraren och kommit att tala om bi med angivet resultat.

Det dröjde inte så många år förr än vi fick bi igen ,om de köptes eller att någon bisvärm flög hem till oss vet jag inte ,men det senare är mest troligt . Om biodlingen har ökat eller minskat i vår bygd?

Det är ingen tvekan om utan att den har minskat . I min barndom och långt fram i tiden var det många biodlare i bygden . I Gunnarp, Tjörnarps socken men bara en kilometer från vårt fanns det en man som hette Nils Kjällqvist som var snickare till yrket och hade en

ACC. N:R M. 16284:3.

3
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

liten verkstad hemma vid sitt hus . Han odlade bi ända till sin död och var mycket kunnig i denna gärning . Han hade så där en 18-20 bisamhällen förjämt och han var så kallad yrkesodlare . Har anledning att återkomma till Kjällqvist senare . På en av granngårdarna hemma -- Troed Nilssons -- där stanna så gott som alla barnen hemma vid jordbruket år efter år . En av barnen -Bernt -- kom att gå liksom vid sidan om och var inte driftig precis ,men alls inte dum . Bernt Troedsson började odla bi ,läste all möjlig litteratur om bi som han kom över och blev en duktig biodlare därför att han kunde ta sig tid att sköta sina bi . Han hade nog en 10-12 bisamhällen på sin tid och sålde honung liksom Kjällqvist . Bernt Troedsson blev inte så gammal han blev ihjälstängad av en tjur och sen var det ingen på gården som kunde sköta bina och de gick ut, som det heter. Så var det vår närmaste snett över landsvägen bodde han, så vi såg han hus bara vi såg ut genom fönstret . Han var toffelmakare och lite invalid-krokryggig -- och inte så stark . Men vad som fattades i styrka hade han igen genom sin händighet . En underbar människa som skötte sin ko och sina höns och knappast ett tunnland jord och hade han bi och var mer än andra

och tillverkade tofflor

ACC. N:R M. 16284:4

4
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hårt knuten till hemmet för inne i stugan låg hans mor till sängs i i hela 7 år innan hon dog och henne skötte han med stor omsorg utan att klaga. Fredrik Jönsson hette han och när han dött skildrade jag hans liv i en liten artikel i tidningen som en vardagens hjälte obesegrad av svårigheterna. Fredrik Jönsson odlade bi och hade framgång med sina bi och kunde sälja lite honung till livets uppehälle. Fredrik dog nog 1937 och sen var hans många bi utan vårdare, och skingrades.

Vi hade som sagt bi också hemma, och jag själv hade bi i många år innan de gick ut. Svårigheten för en lantbrukare att hålla bi är att han har för mycket att göra med sitt lantbruk och när det som brådest med höskörden då svärmar bina och blir inte omhändertagna i det rätta ögonblicket och så försvinner svärm efter svärm. Så blir det en och annan sommar som är regnig och kall och bina kan komma att svälta mitt i sommaren och det gäller att se till dem gång efter annan. Blir så vintern kall och binas vinterförråd är klent så fryser eller svälter de ut. Ute på gårdarna var det vanligt med bi -kanske inte riktigt på vart ställe men så där på vart tredje i äldre tider. Men som sagt inte så långa perioder en generationsväxling medförde också att bina dog ut.

ACC. N:R M. 16284:5.

5
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Får kanske nämna ett par biodlare till som kunde räknas till fackmännen på detta område. I N.Mellby kyrkoby kom det en folkskollärare i början på seklet .Han hette Oscar Andersson Hammar och började tidigt att odla bi där i kyrkbyn , så länge tills han blev pensionerad och flyttade till Höör där han dog för en fyra a fem år sen. Han var ogift en bror till honom bodde i hop med honom också ogift . Hemmet sköttes av en hushållerska . De båda bröderna var lika intresserade av biskötsel båda två och höll denna rörelse i gång så länge de bodde i Mellby .

Inte så långt ifrån Mellby ligger Stränte -en liten by där det också ligger en banvaktstuga och här bodde Arvid Jabelonsky och han var mycket dugtig biodlare och läste all möjlig litteratur om bi som han kom över och kunde berätta de mest underliga saker om bin . Även Jabelonsky är död för en 3 a 4 år sen och hans många bin skingrade.

Den site ^s ~~na~~ biodlaren vi hade ute i Vätteryd Nils Nordgren ,han blev över 90 år men vistades de sista 20 åren på vårdhem och bina förskingrades även här . Med det här hoppas jag ha klargjort för hur biodlingen gått tillbaka och orsakerna härför . Även hur sambruk om bi kan komma till stånd . I närvarande tid då det finns så lite folk på gårdarna

ACC. N:R M. 16284:6.

6
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och stor brådska är det inte tänkbart att det skall bli någon allmän biodling ute på landsbygden . Denna odling centraliseras mer och mer såsom allting annat nu för tiden . Vi köper honung och läser på ettiketterna varifrån honungen är kommen och jag finner ingen från vår närmaste bygd . Det står vanligen namnet så "Bigårdar" vilket tyder på att det är en större biodlare som uteslutande lever på denna rörelse.

Har ihåliga ,ev.urholkade ,stockar använts som bibostad ?

Svar- Nej det har jag aldrig sett eller hört talas om . Ordet bistock har ändock förekommit men jag har alltid tänkt på de förr så vanliga halmkuporna . Att svärmande Bi hittat en ihålig trädstam och slagit bo där,är däremot inte så ovanligt och händer väl än . Händer det får de nog bo kvar där för de är inte lätta att få ut därifrån .

Har halmkuper förekommit ? Ja det är just vad det har och fram till ett ^Vstcke in på detta århundrade 1910 -1912 visste vi inte om några andra bostäder för bin. . Liggande halmkuper har jag inte sett eller hört talas om . Den vanliga halmkupan var ju rund och bred nedtill och smalnade uppåt toppen . Men själva toppen var inte spetsig

ACC. N:R M. 16284:7

utan spetsen var tillplattad och mitt i plattan i toppen var ett runt hål där man slog i en plugg som kunde tas ur om man ville mata bina från det hållet . I så fall tillverkade man en tygpåse med en spets vilken man stack ned i hålet däruppe i toppen . I påsen av tunnt tyg hällde man smällt socker -sockerlake-- och bina sög allt sammans till sig och lagra upp den i sina konfärdiga kakor.

Halmkupan hade ju också ett fluster ner till bottenbrädan vilket var binas utfarts x och infatssväg. Det gick bra att mata bina från detta håll också och var allt något enklare. Man tillverkade ett tunnt litet tråg ,lagom stort för att trädas in genom flustret långt in på kupans botten . Det gjorde man på kvällen och när man på morgonen drig ut det lilla tråget så nog var det tömt ordentligt och innehålllet lagrat upp i kakorna. Vem som tillverkade halmkuporna ?

Ja ingen härifrån bygden vad jag vet . De såldes på marknaderna och av kringresande handlare uppåt norra Göinge där man mer än här i vår bygd sysslade med handslöjd. Vi hade hemma en gång besök av en man från Ignaberga som tillverka halmkuper och stod även på marknaden i Sösdala och sålde sina kupor och annat som han slöjdat ihop . Hur de tillverkades ?

7
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16284:8.

8
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ja ,det är inte lätt att beskriva då jag inte själv sett hur det går till,då ingen här i vår bygd sysslat med sådan tillverkning . Har dock hört talas om att halmen -vanlig råghalm -långhalm fuktades och packades in i en ring rätt bred och något konisk till formen. När ringen blev riktigt full av halm så pressades denna fram mot ringens kom smalaste del och när den ~~skm~~ ut på andra sidan surrades den hårt med bast ,också den fuktig för att vara lätthanterlig och så gick det bit för bit och dessa till sist långa x rullingar surrades sedan ihop två i varje bindning - alltid två i bindningen så när man kört omkring ett varv på kupan så långt att det började bli tre rullingar så släppte man den nedersta och lade på en ny rulling . På så sätt hängde kupan ihop från botten och ända upp i toppen. Vad verktyg man hade för övrigt vet jag inte . Det är förunderligt hur somliga bikupemakare kunde göra ett bra arbete . Kuporna kunde bli både fasta ,hårda och täta , man kunde nästa sitta på en sådan bra kupa. . Det förekom också sådana som var sämre gjorda ,lösare och sladdigare och mindre hållbara.

Ska försöka rita upp en bikupa det är lättare än beskriva den. :

ACC. N:R M. 16284:9.

9
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kuporna kunde givetvis variera något både beträffande formen och storleken . Somliga var inte så höga som den jag försökt att rita .

Beträffande botten till kuporna och bänken där de placerades hänvisar jag till skisserna. Tor inte att det betydde något med vads träslag man använde till botten . Tror det var mest furubräder eller gran. Bänken med kuporna placerades helst vid en solig och lugn vägg där det blev varmt även en vinterdag då solen sken och värmdde upp. Det var mycket vanligt att man satte en plåtburk eller annat kärl ~~■~~ under vardera benet på bänken . Det var för att förhindra myror att krypa upp till bina och irriteras dem för det fylldes vatten i de där små kärlen och när det dunstat ut fyllde man på, på nytt . Täta kupan ? det gjorde allt bina själva inifrån och utvändigt satte man på ett skyddande halm-tak som var synnerligen lätt att göra. Man tog en råghalmskärve så där lagom stor , band om dess översta del ^{med två band} som var den tunnaste och lättaste , med en ståltråd eller vidja -vilket som helst. Nästa moment i tillverkningen var att träda upp ena handen i den här relativt stora kärven och vidgade en öppning och trädde sedan hela taket över bikupan . Det första man sen gjorde var att med en sax ^{klippa} (av de halmstrån som gick ner förbi flustret .

ACC. N:R M. 16284:10

10

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Detta senare för att bina skulle kunna flyga ut och in obehndrat och ändå ha skydd över flustret . Sedan putsa man till halmtaket runt hela kupan så det blev jämt och fint alldeles som ett vanligt halmtak.

Detta tak kallades "Bitaga" . Detta tak fick skydda både för regn snö och vinterkyla. För att kunna skydda för kylan var det viktigt att halmtaket var någorlunda tjockt . . När dessa kupor upphörde att användas ? Ja det var allt inte många kvar i bygden 1910 . Men nog användes bikupan till att fånga bi i, som sådana var oöverträffade både för att de var lätta och behändiga att ställa över en bisvärm som satt sig så det bar sig ^{de} -eller också hålla den under svärmen ^{på engren} upp och nedvänd och med en knyck skaka ned hela svärmen i kupan .

Huvudsaken var att "Visen" kom med vid den knycken för de övriga bina kom snart efter dit där "Visen" var. En förut använd bikupa som det bott bi i ,den hade den rätta lukten som verka lockande på bina .

Luktade det bi och honung i kupan kände bina sig som hemma i den och stannade gärna kvar där. En sålunda fångad bisvärm i en halmkupa fick sedan vara i fred tills kvällen och solen gått ned . Då skaffades en landgång -ett par breda plankor eller bräder - och och ställde

ACC. N:R M. 16284: //

11
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

denna landgång på lut mot ett bihus som var tomt ,rengjort och luktade bi och honung. Tog kupan med bina och satte den rätt hårt mot landgången så att bisvärmen föll ned på landgången och det slog aldrig fel annat än bina vandrade uppför landgången och in i bihuset och bodde där och började sin verksamhet som ett självständigt bisamhälle med allt vad detta innebar av arbete,ordning gemensam strävan för det helas bästa. Vem som använde bihus först ?

Ja det var utan tvekan den förut nämnde Nils Kjällqvist i Gunnarp , Tjörnarps socken . Han var som förut nämnts en god bikännare och hade många bisamhällen . På sin lilla verkstad gjorde han uteslutande bihus. Fina välgjorda hus . Det fanns nog bihus på annat håll med s.k. Svearamar i - en ramtyp som var fyrkantig i så måtto att att bredden och djupet på ramen var lika . Kjällqvist hade lagt märke till att det var en viss olägenhet med detta mått . Bikakan blev för stor och var den full av honung så var det knappast att vaxet kunde hålla i ramen när den skulle flyttas och tas upp ur Bihuset för att slungas e.c.t. Kjällqvist gjorde ramar av annan typ ,de hade samma bredd som "Svearamen" med var inte så djupa . De blev lätthanterligare och höll bättre.

ACC. N:R M. 16284:12.

12
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det är klart att bihuset fick konstrueras "ramtypen" och de bihus som Kjällqvist gjorde passade givetvis ramarna men var byggda på sätt att vid behov kunde det bli två våningar i dem. Bina byggde sina vaxkakor längst fram först och som gavelgäggen inåt hade ett glas kunde skötaren se när bina byggt fram till glaset och sätta dit ett par nya ramar med vaxkakor i. och så gick det tills nedre bottnen var full och så kunde man börja där framme igen med en våning till, allt under förutsättning att det gick bra med draget. Den stora fördelen med bihusen var att där kunde man se till bina på ett annat sätt än i de gamla hammkuporna. Var kupor och bihus var placerade? Ja det var alltid ett varmt och lugnt ställe vid en vägg och det skulle inte vara där man drog förbi med kreatur, hästar eller ännu värre med svin. Vanligtvis blev bihusen --bikuporna-- placerade i trädgården för den var vanligen kringgårdad med ett ordentligt stängsel. Var det inte trädgården så var det ändå vid en vägg och ett grovt stängsel framom bikuporna. Den där lilla inhägnaden kallades bör "Bihave" och gav alltid ett intryck av hemtrevnad. Här redan nämnt vilka åtgärder man vidtog för att skydda bina från myror genom att låta bibänkens ben stå i vatten.

ACC. N:R M. 16284:13.

13

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Råttor och möss vågade sig nog inte på bina har aldrig hört om det .
Vem som skötte bina ? Ja det var i regel en man på gården som börjat
intressera sig för biskötseln , antingen far själv eller som jag nämnt
i ett fall en son på stället . Det är inte omöjligt att en och annan
kvinna kunde kandskas med bi . Under mina föräldrars tid då de hade
halmkupor då slaktade man ett eller två bisamhällen på hösten och när
detta skulle gå av stapeln kom en gammal kvinna "Sisela Mor Per-Jöns"
från Gunnarp, och hjälpte oss med slakten . Då grävdes det ett runt hål
i marken,väl ett spadtag djupt och något mindre än bikupans omkrets .
På botten i det där hålet lade man några trästickor och på dem några
svavelbitar som man satte eld på och kvickt tog man den kupan som det
gällde och satte över hålet och jämna till jorden omkring så det blev
tätt inne hos bina ,som således rökades ihjäl på ett par minuter.

Det var både grymt och dumt så det förslår. Det skulle vara gamla bi
menade man och visste inte att det förekommer en ständig omsättning
av bi i ett samhälle . Ett arbetsbi som flyger flitigt i sex veckor
under varma sommandagar blir inte mer än sex veckor gammalt ,för då är
vingarna uppslitna och det går under ute i terrängen och kommer inte
hem mera.

ACC. N:R M. 16284:14.

14

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Eljest var det mest manfolk som skötte bina-det gjorde jag så länge jag hade bi. Hur man skyddade sig för bina ? Ja man bannt allt en slöja över huvudet om man skulle handskas något vidare med dem.

Men gällde det bara se till dem och ge dem nya kakor då hjälpte det med lite tobaksrök eller rök på torkade körsbärsblad . Rök var bina rädda för och undvek den och kröp in i sina gömslen . Lätta lite på locket och ge dem ett par ordentliga pustar så kröp de ner och gömde sig . . Det rengjordes också hos bina . I de gamla halmkuporna var det lättast .Kupan lösgjordes från botten och flyttades försiktigt över till sidan till en annan botten medan deras golv -botten -skrapades och gjordes ren. I bihusen fick man flytta ramarna ram efter ram rensa och flytta och skrapa smutsen bakåt och kasta bort det.

Hur bina fordrades i halmkuper har jag redan nämnt och i bihuset var det åtskilligt lättare . Kjellqvist tillverkade matarlådor som passade precis om man lyft bort ett par av de små brädlocken i bihuset . I den matarlådan kunde bina gå in underifrån på mitten och kunde så dra ner den sockerlake som fanns i lådan . De matades på kvällen och hade ofelbart tömt lådan till morgonen och lagrat upp i sina kakor.

ACC. N:R M. 16284:15

15

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När fordrade man bina ? Ja hade man skattat bina på hösten efter
ljungdraget så fick man allt se till att bina fick så mycket med mat
att de klarade sig över vintern . Vanligen fick de nästan lika många
kilo sockerlake som man tagit honung från dem -dock inte alltid -det
berodde på hur mycken honung de hade . Då fick varje bisamhälle ett
ett kilo sockerlake varje kväll till dess att det ansågs räcka för dem .

Under inga förhållande fick man ge bina sockerlake tiden närmast
för tiden för beskattningen . Då blev honungen uppblandad med socker-
lake och blev alltså förfalskad . Men bina kunde under regnperioder
under sommaren bli så utgångna på föda att de fick ha hjälp till maten,
för att inte svälta ihjäl. En vaken biskötare ser ofta till bina och
rättar till vad som behövs. Vet inte om att man gav bina vatten ,det
hittar bina ute i naturen och hemma på gården står alltid någon skvätt
vatten någonstans, och var så säker på att de hittar den.

Om ett bisamhälle förlorade "Visen" då sa man helt enkelt att det
blivit Viselöst. Mer behövde inte sägas. Hur man skaffade en ny Vise ?

Ja det hände att man skaffade en ny Vise. Det hände ibland att man i
en bigård hade ett par samhälle som små och klana och ^{hade} små utsikter att

ACC. N:R M. 16284:16.

16
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

klara sig . Då kunde man på ett knepigt sätt slå ihop ett par sådana samhällen . ~~Ex~~ Man placerade ett stycket alun i båda samhällena i akt ock mening att bina skulle få likadan lukt och efter en dag eller två så lade man en landgång på lut mot den ena kupan ^{eller bihuset} och ~~den~~ andra lurade man upp i en kupa som man slog ner på landgången och då gick bina upp för landgången liksom en bisvärm . Då ^tsöd där en man med en liten fångstbur av fint nät och det var lätt att i den långa skaran av bi se vilken som var Visen . Satte fångstburen över Visen och låste till . En sålunda fångad Vise kunde hållas vid liv bra länge genom att blöta honung eller sockerlake på nätet där det med begärlighet tog för sig .

En sålunda fångad Vise kunde lämpligen släppas till ett Viselöst samhälle och hon Drottningen blev väl mottagen . Ett Viselöst samhälle var eljest förlorat . Bina hade ingen som befallde och ordnade för dem och det hela slutade med undergång . Hur gamla bisamhällen fick bli ? Ja enligt gammal uppfattning tog man och slaktade de äldsta kuporna -samhällena- i tanke att där var de äldsta bina ,vilket ju var fel .

I ett bisamhälle -nytt eller gammalt - sker en ständig förnyelse.

Det födes ständigt nya bi. först blir de matade som andra barn-när de

ACC. N:R M. 16284:17.

17
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

blivit större ,men ej riktigt flygfärdiga , får de stanna hemma och sköte -mata småbarn- och när de blir riktigt flygfärdiga får de gesig ut i terrenen och samla in mat till familjens gemensamma bästa. Som jag nämnt förut blir arbetsbiet inte så gammalt sen det är kommit ut i arbete .Efter sex veckor intensiv flygning är vingarna uppslitna och biet dör. Får kanske nämna att biet en kort period får uppgiften att vädra kupan genom att stå innanför flustret och fläckta med vingarna. En avdelning i kupan tjänstgör som polis och kastar ut obehöriga bin, och andra kryp som inte hör till samhället. En kupa blir alltså inte för gammal genom denna ständiga kretsångång av födelse och död.

Biets värd är underbar ,Visen är suverän regent och lydes till alla delar. Den är också moder till allesammans . De drönare som är bi av hankön de gör ingenting mer än att en av dem befruktar Visen och dör på kuppen ,de andra avlivas och kastas ut. ^{av arbetsbina} ,såvida de inte kommer bort på annat sätt. Enligt den litteratur jag läst härom ,går det så till att när Visen är färdig för befruktning flyger den ut i markerna och i hennes släptåg flyger ett antal drönare-hanar-- och som Visen flyger fort blir den ene drönaren efter en efter en ,till sist är det

ACC. N:R M. 16284:78.

18
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

endast en drönare kvar som befruktar Visen och dör . Visen flyger hem ensam och kan sedan lägga 3,000 befruktade ägg i kupan innan ny befruktning behöver ske. Om kuporna behandlades på något särskilt sätt innan man tog in bin i dem ? Ja det gjorde man . Den skulle allt gnidas in med lite honung eller något annat sött. Hade man inte det till hands kunde man ta en handfull klöverblommor och gnida med dessa och genast blev det aptitligare för bina att flytta dit. I det här fallet har ingen ändring skett ,bina behåller sina särdrag tiderna igenom. Några andra fiender till bina än rovbin känner jag inte till och var ett samhälle så svagt att det inte kunde hålla røvbina borta så vet ^{vi} inget medel mot att klara av detta broblem. Blev det kladdigt och smutsigt inne i en kupa--bihus-- så fick man flytta bina i ett annat hus ,ram efter ram tills alla flyttats och sen kunde bihuset rengöras och bli till användning för andra bi längre fram.

Binas arbete kallades för Drag för drog gjorde de . De arbetade ju endast under sommaren och när klövern blomma så kallade man det för klöverdraget och det sista draget för sommaren var ljungdraget för ljungen blommar i augusti och när ljungdraget var slut då skattade man bina för då hade de som mest honung .

ACC. N:R M. 16284:19.

19
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Numera har vi ingen ljung att tala om . De förutvarande ljungbackarna
är numera planterade med granskog . Svärmmningen.

Svärmmningen skedde så gott som alltid en solig sommardag då det
var varmt . Det syntes redan på morgonen om ett samhälle skulle svärma.
Då var det ett livligt flygande kring kupan -bihuset- och det ökade
alltmer och till sist blev det en samlad grupp på omkring två kilo
bi. Det kunde vara mindre också men sällan mera. Anledningen till
svärmmningen var alltid att det fötts upp en ny Vise i kupan-bihuset.
Och två Visar -regenter kan inte samarbeta utan en av dem motas ut
och det låter tragiskt att det är den gamla Visen som får fly undan
och den yngre Visen stannar kvar och ~~g~~ regerar. Vanligtvis flyger de
inte så långt bort. De sätter sig på de mest möjliga ställen men van-
ligast under en trädgren i närheten . Då är det bäst att biskötaren
håller sig hemma och vaktar bina och ser efter var de sätter sig
och genast vidtager åtgärder för att samla in dem genom att placera ~~dem~~
eller under dem och skaka ned dem i kupan . Gör han inte det så är det
troligt att de flyger vidare till en plats där de kan bosätta sig så
där skyddat .

ACC. N:R M. 16284:20.

20

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det kunde hända att när man under binas svärmningstid var ute och gick att en bisvärm kom farande i lyften . Genom att bina surrade runt och fram och tillbaks rörde sig svärmen inte fortare framåt än att en iakttagare kunde följa den och se efter var den satte sig .

Gjorde han det så var hälften av svärmen hans och jordägaren där den satt sig rådde om den andra halvan . Samma var förhållandet om åågon hitta en svärm som satt sig .Upphittaren fick äganderätten till hälften och jordägaren den andra halvan . Var det så att binas ägare själv följde sina bi på sin färd ut i terrengen så var det hans egna bi var de än satte sig . Får kanske tala om en upplevelse härvidlag som hade sina poänger. Jag och min dräng gick hem från arbetet för att äta middag och i en häck av videbuskar hittade jag en bisvärm som nästan spärrade vägen med sitt flygande och surrande.

Jag lät drängen gå hem efter en bikupa men vågade inte vänta tills han kom tillbaka ,var rädd att bina skulle ge sig iväg på nytt .

Jag tog av mig skjortan ,knötte till den vid ärmar och halsen

och höll den över svärmen och bina började krypa upp i skjortan och kunde bäras hem på det sättet .Då jag var både upphittare och jord-ägare så var bina mina.

M. 16284 : 21.

ACC N:R M.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet
gäller halmkupa.

Hur skattningen skedde har jag redan talat om vad
Bina slaktades med svavelrök och honungskakorna sopades rena från
döda bi kramdes i en tunn duk ,honungen gick igenom duken och vaxet
tömdes ut och lades åt sidan tills det var färdigkramat och kokades
rent . I bihusen gick det till på annat vis . Man lyfte upp och sopade
kakorna rena från bin och bar in dem efter hand för att få ha dem i
fred för bina. Man tog inte alla kakorna i ett samhälle en del fick
bina behålla till vinterföda plus den sockerlake de fick utfordrad
senare de närmaste dagarna. Honungen kramades inte ur utan de sattes i
en "Slunga " som gick runt liksom en torkmaskin. . Slungan drogs för hand
lagom fort så inte vaxkakorna gick sönder av farten . Honungen slungades
ur kakorna och fastnade på innerväggarna i slungan och sjönk och sjönk
efter hand ner till bottnen som hade lutning mot ell^{iv} pipliknande utlopp
där ett krus var ställt inunder. Det var noga med att temperaturen var
lagom -inte för kall och inte för varm . Slungorna kom allt till använd-
ning vid samma tid som bihusen 1910-1912 . Den förut omnämnde Nils Kjäll-
qvist var allt den förste som hade slunga , men senare hade Bernt Troedsson
slunga och Nils Olofsson i Sked och Nils Nordgren. i Sösdala .

M. 16284:22.

FOLKLIVSARKIVET 22

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

ACC N:R M.

Att honung användes ~~xxxx~~sötningsmedel till kaffe eller annat kunde
^{som}
möjligtvis hända men var långt ifrån vanligt . Inte heller i stället
för smör utan som pålägg ovanpå smör . Så använder vi ännu och jag äter
honung på det sättet nästan varje dag ännu. Honung upplöst i hett vatten
är ett bra medel vid heshet och förkylning och botar omedelbart ,så
har den gjort i alla tider . Någon förändring i detta bruk har det inte
blivit . Honung till utvärtes bruk har jag inte hört talas om . Honung
som man behöll själv den förvarade man i stora och små krus -stenkrus
eller porslinskrus och efter som man åt honungen så hämtade man upp
och satte fram på bordet. Honungen stod i ett vanligt skafferi . Stod
den på för kallt ställe blev den för hård för att kunna bredas på .

Olika kvalliteer på honung kan man inte tala om utom när man skördade
honugen vid olika tider . När t.ex. lindarna blommade och körsbärsträden
eller säljen och man tog sig för skatta bina lite grand och smaka denna
sorts honung då kunde man tala om olika kvaliteer . Den där vita honungen
som bina hämtade från åkerkålen ,den stod inte särskilt högt i kurs i
våra trakter . Klöverhonungen och inte minst ljunghonungen de ansågs
vara av förnämlig kvallite . På senare år kom rapsodlingen och den gav
också honung som var något bättre än åkerkålens honung.

ACC N:R M46284:23.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Hur mycket vax det kunde bli från varje bisamhälle ? Ja blev det i lyckligaste fall 20 kg honung så blev det kanske 14-15 kg vax och så i proportion därefter när det blev mindre antal kilon. Detta sagt om den utkramade honungen på gammaldags vis . När honungen slungades ur blev det egentligen inte något vax alls ,kakorna gick tillbaka till bina. Det är klart att somliga kakor blev för gamla mörka och söndriga och då smältes den vaxen och sändes till en fabrik som maskinmässigt tillverkade vaxkakor efter binas mönster -inte färdiga utan sådana som bina byggde vidare på. Vaxen smältes i vatten, kokades helt enkelt, och så fick det hela stå och svalna i grytan och då fanns vaxet överst i grytan när det svalnat riktigt och kunde lossas i kanterna med en kniv och tas upp som ett helt stycke ,.Vattnet och grumset det orena var på botten och slogs ut. Vaxet användes aldrig till ljus,i min tid hade vi hemmagjorda ljus så var de av talj. Man hade alltid några vaxstycken hemma och hade i sykorgen och vaxa tråden med . Något därutöver vet jag inget om.

Biodlarföreningar kom allt i gång rätt tidigt fast jag har aldrig tillhört någon sådan förening . Tror allt det var i början på detta århundrade som man slöt sig samman i föreningar ,läste bitidningar och annan litteratur och blev klokare och klokare i konsten att odla bi.

ACC N:r M1.6284:24.

FOLKLIVSARKIVET
24
Institutionen för folklivsforsk
ning vid Lunds universitet

Som jag nämnt tidigare är inte biidlarna så många numera men är så mycket större d.v.s. de driver biidlingen som ett självständigt yrke.

De säljer honungen med var biidlares ettikett med angivande om att han tillhör biidlarnas förening. Någon brist på honung tycks det inte vara, man kan köpa den året om. När stack Bina.?

Ja de stack när de blev hastigt oroad för då blev de arga. I min ungdom hörde jag talas om en man i Kolstrarp, Häglinge socken som blev ihjälstucken av sina bi. Det hände en gång när hans svin^{brm} och bökade omkull stakete^t frambör bigården och välte en del bikupor. Då sprang ägaren

ut till bina för att kvickt resa upp bikuporna igen och blev då så överfallen av bina att de stack honom till döds. Kjellqvist som berättade ~~detta~~ för mig menade att han skulle väntat en bra stund till dess honungen börjat rinna ut. Då hade bina ätit sig mätta allesammans och är de mätta så är de "goa" medgörliga och det hade blivit tillfälle att reda eländet, utan att bli stucken. Bina är mycket känsliga för lukt och den som skall gå till bina bör inte komma till med stallos eller svinos i kläderna, han bör tvätta sig och ha rent på sig, det tycker bina om.

Hur man lugnade bina? Ja man skulle handskas varsamt med dem, inte klämma dem på något sätt

~~Kjellqvist~~

ACC N:R M.16284:25.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

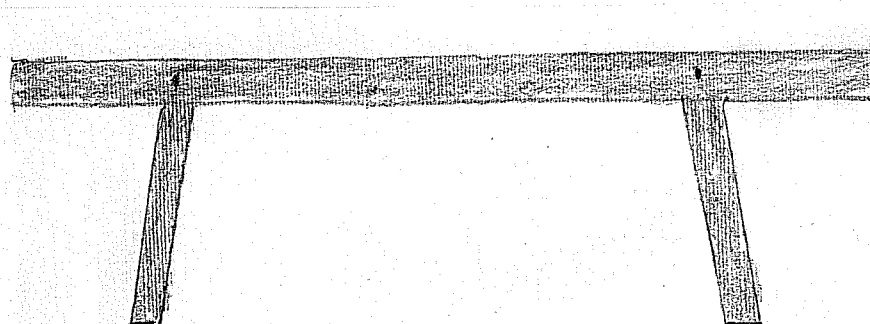
Bistick ansågs bra emot reumatism -gikt- naturligtvis i mttliga mängder då och då. Det såg verkligen ut som om vissa personer hade bättre tur med bi än andra troligen därför att de hade gott handlag med Bi. En person som ägde många bin och sysslade mycket bin även åt andra kallades för "Bikung" Nils Kjällqvist i Gunnarp var en sådan och borta i Djurröd fanns en som hette Jöns Persson, allmänt känd som "Bikung". Lever visst ännu.

Någon särskild tur med hittade bin har jag inte hört talas om, eller förvärvade på annat sätt. En biägare även av större format begravdes som andra människor. Ramsor och Historier. Ja Arg som ett bi.-Drar till sig som ett bi.-Gläd dig Du skåning i morgon skall du äta gröt och doppa den i honung så bliver den så söt.-- Bland historierna om Nils Månsson. Skumparp. "Ljusets bonde" finns en som alluderar på bi.

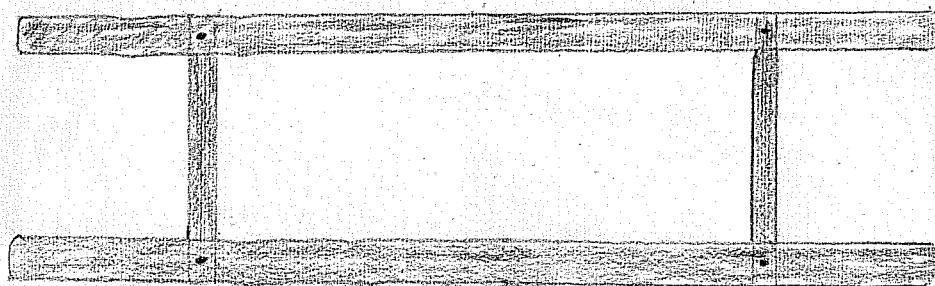
Han envisade sig med att i Riksdagen alltid gå klädd i häradsdräkt med korta skinnbyxor . Gubben var mågända rätt tjock och de korta byxorna var alltså vida upptill och smalna nere vid knäet. Liknade alltså upp och nedvända bikupor. Han blev en gång spefullt tillfrågad "Vad kostar bistockarna" - Då svarade han kvickt "De är inte till salu -men första svärmen får herrarna för inte.

Skåne
V.Göinge hd.
N.Mallby sn.
1965

M.16284:26.
FOLKLIVSARKIVET
LUND

Bibänk sedd framifrån. (Naturligt-
vis 4 ben) höjd då där en 60 centimeter

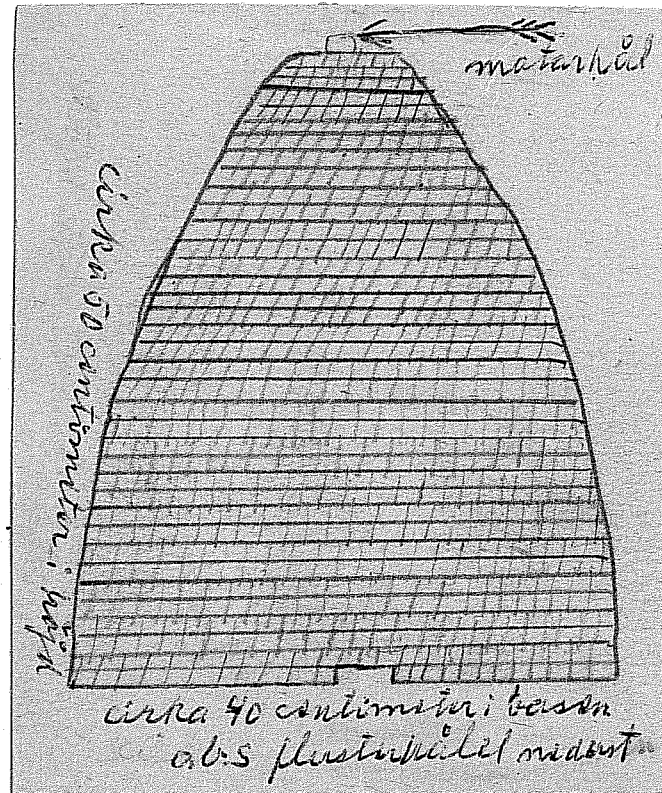
Bibänk sedd uppifrån.
Längd allt efter behov, beroende på
antalet kuddar man hade

Inlämn. av f.d.lantbr. Nils Månsson, Sösdala i 1965

Skåne
V. Göinge hd.
N. Mellby sn.
1965

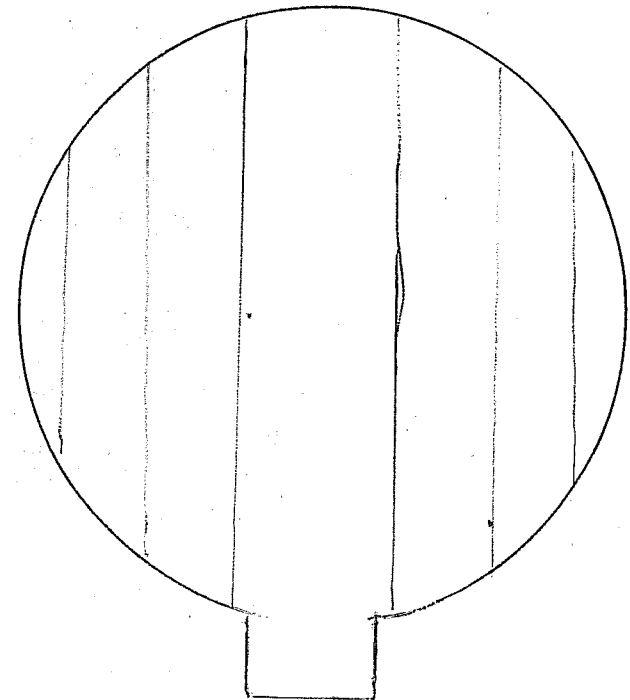
M.16284:27.

FOLKLIVSARKIVET
LUND

Inlämn. av f.d.lantbr. Nils Månsson,
Sösdala år 1965

Botten till en likupa

Spontade bräder för på botten så
får som möjligt i; Reslar undertill